

ANTIKVA EHF 2018

Fornleifaskráning v. Deiliskipulags Holtstúns

Ragnheiður Traustadóttir

Mynd 1 Skólavegur [454] heim að Bessastöðum.

Forsíðumynd: Garður [445] sem er rétt austan við Tjörn.

Ritstjóri: Ragnheiður Traustadóttir

Uppsetning: Ragnheiður Traustadóttir og Jakob Sindri Þórsson

Kortagerð: Ragnheiður Traustadóttir

www.antikva.is

Útgefandi: Antikva ehf.

ISBN númer: 978-9935-9222-5-0

Inga Sóley Kristjónudóttir tók ljósmyndir í ritinu nema annað sé tekið fram.

@ Ragnheiður Traustadóttir

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit	3
Ljósmyndaskrá	5
Inngangur	6
Fornleifaskráningar	7
Tilgangur fornleifaskráningar	7
Fornleifaskráning og aðferðir	10
Jarðarnúmer	10
Tegund, hlutverk og heiti	11
Staðsetning	12
Staðhættir og lýsing	12
Hættumat	12
Mótvægisaðgerðir	13
Fornleifar á svæðinu	13
Glerhallardý vatnsból [309] heimild	13
Rétt [421] heimild	13
Útihús [422] tóft og [839] heimild	13
Óþekkt - brunnur [423] hleðsla	14
Mógrafir [428] heimild	14
Garður [445] garðlag	15
Garður [453] garðlag	16

Skólavegur [454] gata leið.....	16
Vörðurnar [468] heimild.....	17
Girðing [702] landamerki	17
Hús – sumarbústaður [721-722-723] grunnar – hleðslur – dæld.....	17
Stekkur [737] hleðslur	17
Óþekkt [727-729-731] þústir	18
Útihús – hæsnahús [726] tóft.....	19
Óþekkt [732-735-736] þústir	19
Óþekkt [739] þúst	20
Samantekt og niðurstöður.....	21
Heimildir	22
Árnastofnun – Örnefnasafn	22

Ljósmyndaskrá

Mynd 1 Skólavegur [454] heim að Bessastöðum.....	2
Mynd 2 Skjáskot af landfræðilega skráningargrunninum fyrir fornleifaskráningu í Garðabæ.10	
Mynd 3 Skráningarform í grunninum sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.	11
Mynd 4 Sennilega brunnur í Hestamýri [423].	14
Mynd 5 Garður [445] horft að Tjörn	15
Mynd 6 Skólavegur [454], loftmyndin sýnir best varðveita hlutann af leiðinni.	16
Mynd 7 Leifar af Stekk [737].....	18
Mynd 8 Þúst [732].....	19
Mynd 9 Þúst [735], birkihríslur allt í kring og þýft.....	20
Mynd 10 Þúst [793] við lóð Asparvíkur.....	20

Inngangur

Að beiðni Arinbjörns Vilhjálmssonar, skipulagsstjóra Garðabæjar, tók Ragnheiður Traustadóttir fornleifafræðingur, fyrir hönd Antikvu ehf., að sér að skrá fornleifar á Norðurnesi á Álftanesi vegna deiliskipulags Holtstúns, sem er unnið af arkitektum hjá Landslagi ehf.

Í þessari skýrslu er aðeins fjallað um minjar innan deiliskipulagsreitsins og ekki skráð fyrir utan það nema um sé að ræða minjaheildir. Svæðið er vestan við Norðurnesveg, rétt norðan við Holtstúnsveg og Stekk að Bessastaðatjörn austan megin og suður fyrir Eyvindaholt og Tjörn.

Skráningin fól í sér athugun á fyrri skráningum, heimildasöfnun, vettvangsskráningu og úrvinnslu, mat á minjum innan skipulagssvæðisins, s.s. hættumat, og skýrslu- og kortagerð. Við fornleifaskráninguna var farið eftir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.

Á umræddu svæði er ekki að finna margar fornleifar. Flestar eru frá seinni tíma, s.s. Stekkjarleifar, Skólavegurinn, garðlag og þústir sem virðast vera manngerðar en ekki var hægt að greina frekar. Yngri minjar, sem ekki eru friðaðar, voru skráðar því að oft má finna eldri minjar undir. Merkilegustu minjarnar á svæðinu eru Skólavegurinn og garður sem stendur að hluta úti í Bessastaðatjörn, að mati skýrsluhöfundar. Vegurinn sést ekki lengur innan deiliskipulagsreitsins en er vel greinilegur sunnan við reitinn.

Skýrsluhöfundur og Inga Sóley Kristjónudóttir fornleifafræðingur önnuðust vettvangsvinnu, sem fór fram dagana 9. og 10. september 2018, og heimildaöflun. Margrét Valmundsdóttir fornleifafræðingur annaðist kortavinnu. Jakob Sindri Þórsson sá um yfirlestur. Þeim og öðrum, sem veittu aðstoð við gerð þessarar fornleifaskráningar, er þökkun aðstoðin. Með skýrslunni fylgir fornleifaskrá og stafrænn hnitagrunnur.

Fornleifaskráningar

Engar eldri fornleifaskráningar er að finna sem ná yfir allt skráningarsvæðið en lítill hluti af svæðinu var skráður af Guðrúnu Öldu Gísladóttur árið 2004 og er að finna í skýrslunni *Deiliskráning í Bessastaðahreppi: Fornleifaskráning á völdum aðalskipulagsreitum*. Einnig skráðu Andrea Harðardóttir og Sædís Gunnarsdóttir, vegna svæðisskipulags, menningarminjar í Bessastaðahreppi árið 2004.

Tilgangur fornleifaskráningar

Samkvæmt 4. mgr. 3. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 (mml.), sem tóku við af þjóðminjalögum nr. 107/2001 1. janúar 2013, njóta fornleifar friðunar og eru þannig verndaðar gegn hvers kyns raski.

Í 3. mgr. 3. gr. mml. eru fornleifar skilgreindar með svofelldum hætti:

„Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

- a. búsetulandslag, skráðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri,
- c. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,
- d. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,
- e. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,

f. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,

g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,

h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,

i. skipsflök eða hlutar þeirra.“

Í 21. gr. mml. er kveðið á um verndun fornleifa:

„Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Eigendur og ábúendur jarða skulu hlúa að fornleifum á landareignum sínum og viðhalda umhverfi þeirra eftir því sem sanngjarnt getur talist. Minjastofnun Íslands er skylt að veita ráðgjöf og leiðbeiningar í því sambandi.

Minjastofnun Íslands gerir nauðsynlegar ráðstafanir til verndar fornleifum, viðhalds eða endurbóta, en áður skal gera landeiganda eða ábúanda viðvart um þær. Ef nauðsyn krefur lætur Minjastofnun Íslands rannsaka fornleifar með uppgreftri eða á annan hátt.“

Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar finnast ber að tilkynna það Minjastofnun Íslands, sbr. 38. gr. mml., og án tafar skv. 1. mgr. 23. gr. megi ætla að þær séu í hættu.

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að sporna við því að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða að nauðsynjalausum. Fornleifaskráning kemur að notum í minjavörslu þegar ákvarðanir eru teknar um aðgerðir til verndar einstökum minjastöðum eða minjasvæðum. Auk þess kemur hún að gagni í rannsóknum og kynningum. Í þessu tilviki, þar sem unnið er að deiliskipulagi á útvistarsvæði, verða til möguleikar á að kynna og nýta minjar á svæðinu.

Ekki er það síður hagur þeirra sem stýra hvers konar framkvæmdum að eiga aðgang að yfirliti um fornleifar á tilteknu svæði. Segja má að við það vinnist tvennt. Unnt verður að taka tillit til minjanna við skipulagsvinnu og nýta þær til að varðveita sögu staðarins í landslaginu. Einnig má minnka stórlega líkur á að framkvæmdaraðilar rekist í miðjum klíðum á fornleifar sem þeir gerðu sér ekki grein fyrir að gætu verið fyrir hendi en reynist svo nauðsynlegt að rannsaka með tilheyrandi kostnaði og töfum á framkvæmdum.

Björgunaruppgröftur, sem er unninn vegna framkvæmda og undir þrýstingi frá framkvæmdaraðilum, er heldur ekki æskilegur frá sjónarmiði fornleifafræðinnar. Fornleifaskráning sameinar þess vegna hagsmuni fræðigreinarinnar og þeirra sem standa að framkvæmdum.

Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal skv. 16. gr. mml. fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi.

Skulu skipulagsyfirvöld hafa samráð við Minjastofnun Íslands um tilhögun skráningar eða endurskoðun á fyrri fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskrár með hliðsjón af fyrirhuguðum breytingum á skipulagi. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda án undanfarandi fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskráningar. Þegar sérstaklega stendur á getur Minjastofnun Íslands veitt undanþágu fyrir framkvæmdum með tilteknum skilyrðum.

Skipulagsyfirvöld skulu tilkynna Minjastofnun Íslands um gerð skipulagsáætlana og verulegar breytingar á þeim og um gerð skýrslna um mat á umhverfisáhrifum.

Almennt er æskilegt að framkvæmdum sé beint frá minjastöðum en sé þess enginn kostur ber að tilkynna Minjastofnun Íslands um framkvæmdirnar með sannanlegum hætti með minnst fjögurra vikna fyrirvara eins og segir í 23. gr. mml. Enn fremur segir að Minjastofnun Íslands ákveði að undangenginni vettvangskonun hvort frekari rannsóknar sé þörf, hvort gera skuli tillögu um friðlýsingu eða hvort fornleifarnar megji víkja og þá með hvaða skilmálum. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda fyrr en ákvörðun Minjastofnunar Íslands liggur fyrir.

Í 2. mgr. 28. gr. mml. segir að framkvæmdaraðili greiði kostnað við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Við

allar umfangsmiklar framkvæmdir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum og vettvangsskráningu fornleifa.

Mynd 2 Skjáskot af landfræðilega skráningargrunninum fyrir fornleifaskráningu í Garðabæ.

Fornleifaskráning og aðferðir

Við fornleifaskráninguna voru fornleifarnar færðar undir jörðina Eyvindastaði. Fjallað er um hvern minjastað fyrir sig, ljósmyndir voru teknar af þeim öllum og sumar mældar upp. Jafnframt voru gerð kort af stöðunum. Minjar á svæðinu voru hnitsettar og færðar inn á loftljósmynd frá Loftmyndum ehf.

Jarðarnúmer

Minjar eru auðkenndar með númeri og sérheiti þeirra ef við á t.d. „Skólavegur [454]” eða hlutverki þeirra t.d. „Rétt [421]”. Hjá sumum minjum er tegund nefnd á eftir númeri til frekari skýringar. Fyrsta númer innan hornklofa er númer skráningarinnar í landfræðilega gagnagrunni Garðabæjar yfir fornleifar, örnefni og sögulegar minjar í Garðabæ. Þessi númer fylgja öll í meðfylgjandi fornleifaskrá en í skýrslu þessari er látið við sitja að nota einkennisnúmer úr gagnagrunninum.

454, Skólavegur, Árkeologískt objekt

Attribute	Value
Name	Skólavegur
Class	Árkeologískt objekt
Gömul númer	GK-210:010
Sérheiti	Skólavegur
Bæjarnafn	Eyvindarstaðir
Jarðatal Johnsen	210
Flokkun	Samgönguminjar
Tegund	Gata
Leið	
Lengd	350 meter
Breidd	5 meter
Hæð	0,2 metrar
Athugasemdir	Upphlaðin vegur, víða sést grjót í köntum
Umhverfi	Mói, þýft grasið gróið móasvæði
Adalsvæði	Álftanes
Svæði	Miðnes
Túnakort	<None>
Heimildir	
Örnefnaskrá	Örnefnaskrá Eyvindastaða 1
Aldur	1500-1900
Skráning	RT-ISK
Mæling	Uppmæling
Ár	2018
Dagur	11.09.2018
Horfin	Að hluta
Horfin_astæða	Vegna ræktunar
Hættumat	Engin hættu
Hættuorso	<None>
Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
GPS hnit Norður	6406427
GPS hnit Vestur	2200087

Mynd 3 Skráningarform í grunninum sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.

Tegund, hlutverk og heiti

Tegund og hlutverki minja er eins og venjan er um fornleifaskráningar lýst í fáum orðum, þ.e. hvort um sé að ræða tóftir bæja eða útihúsa, höfn, byrgi, túngarð og þar fram eftir götunum.

Stundum sér fornra minja ekki stað í landslaginu þótt þeirra sé getið í heimildum og kunna margar ástæður að vera fyrir því. Kemur þá fram í fornleifaskránni að „heimild” sé til um t.d. útihús. Er leitast við að hafa fornleifaskrána eins nákvæma og kostur er því að leifar fornminja kunna að leynast í jörðu þótt ekki sé unnt að sjá þær með berum augum á yfirborðinu.

Hafi fornminjarnar sérnafn, t.d. Stekkur [737], er það sérstaklega skráð en þegar engu slíku er til að dreifa kemur fyrir að hlutverki þeirra sé lýst þar sem heitið stæði annars, t.d. stígur eða varða.

Staðsetning

Tekin voru GPS hnit á öllum minjum eða þær mældar upp með nákvæmu GPS mælingartæki úti á vettvangi og þau færð inn í landupplýsingagrunn Garðabæjar. Staðsetning þeirra er svo færð inn á loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Í hjálagðri fornleifaskrá eru bæði gefin upp GPS hnit og hnit í landshnitakerfinu Ísnet 93 þegar við á. Gögnum er einnig skilað í stafrænu formi í landupplýsingakerfi.

Staðhættir og lýsing

Ávallt er greint frá afstöðu skráðra minja í landslaginu, þeim og staðháttum lýst, bæði formi, umfangi og ástandi, og aðrar athugasemdir gerðar þegar þörf krefur, t.d. vísað í aðrar heimildir.

Hættumat

Leitast er við að leggja mat á þá hættu sem að fornleifunum kann að steðja, bæði af völdum náttúru og manna. Þetta er gert til að unnt sé að grípa til viðeigandi ráðstafana liggi minjar undir skemmdum eða geti orðið fyrir raski. Hætta vegna ábúðar þýðir að framkvæmdir eða álag kunni að raska fornminjum. Hætta vegna veðrunar þýðir að fornleifar séu smám saman að mást í burtu fyrir áhrif lofts eða vatns. Hætta vegna landbrots þýðir að fornleifar geti glatast af völdum vatns eða uppblásturs.

Ekki er lagt mat á hættuna þegar einungis er til heimild um fornleifar en þær ekki fundist við vettvangsskráninguna eða horfið vegna framkvæmda. Við skipulag framkvæmda er nauðsynlegt að taka tillit til heimilda því að fornleifar geta leynst undir sverðinum.

Mótvægisaðgerðir

Ef minjar eru í hættu vegna framkvæmda er lagt til að framkvæmdum sé beint frá minjastaðnum. Ef það er ekki hægt er komið með tillögum að mótvægisaðgerðum. Það er þó alltaf Minjastofnun Íslands sem ákveður hvort og með hvaða hætti hvað þarf að gera.

Fornleifar á svæðinu

Glerhallardý vatnsból [309]heimild

Í örnefnaskrá Eyvindastaða segir: „Í nyrzta hluta Beitolandsins að Breiðaskurði; þar í er Glerhallardý, gott vatnsból, sem notað var í mörg ár fyrir allt Eyvindarstaðahverfið, svo og Landakot, allt til ársins 1972, þegar vatnsveita var lögð um alla sveitina. Ennfremur nyrzti hluti mýrarinnar (Breiðumýrar) að landi Landakots að norðan og Rimans að austan“.¹

Glerhallardý dregur nafn sitt af þurrabúðinni Glerhöll, sem stóð á Glerhallarhól, rétt fyrir vestan húsið á Norður-Eyvindarstöðum. Í örnefnaskrá segir að þar hafi búið gullsmiður, og hafi hann þurft góða birtu við vinnu sína og setti því fjórar rúður í gluggann. Þótti það fordild mikil og nefndu gárungarnir kotið Glerhöll.

Rétt [421] heimild

Í örnefnaskrá sem hefur eftir Dægradvöl Benedikts Gröndal segir: „Réttin er í þessu landi og var hún notuð til þess að geyma þar hesta um nætur meðan tún voru ógirt. Þar sem réttin var stendur nú spennistöð rafveitunnar. Þarna mátti sjá hestasteina með krókum í til skamms tíma og e.t.v. má finna einhverja þeirra enn.“² Ekki sést til neinna fornleifa á vettvangi.

Útihús [422] tóft og [839] heimild

Á örnefna- og staðhátakorti sem Kristján Eiríksson gerði 1976-1977 eftir örnefnalýsingum³ má sjá hús [839], sennilega útihús. Ekki sést neitt á vettvangi miðað við staðsetningu á korti en rétt norðvestan við eru tóftarbrot [422] sem hugsanlega eru leifar af húsi [839].

¹ Ö-Eyvindastaðir 1.

² Ö-Eyvindarstaðir 4.

³ Anna Ólafsdóttir Björnsson 34-35.

Óþekkt - brunnur [423] hleðsla

Þar sem Skólavegur [454] hættir að vera greinilegur vestast, er smáhóll í móanum sunnan við hann. Vestast á hólnum er hleðsla. Hóllinn er grasi gróinn og þýfður. Kringum hann eru móar. Hleðslan er einföld, 2 x 2,5 m, og snýr í norður - suður. Steinar eru nokkuð reglulegir í köntunum en hleðslan er fallin saman og er 0,3 m djúp í miðjunni. Umhverfis hana er gróinn hóll. Helst minnir mannvirki þetta á samfallinn brunn. Hóllinn sem hleðslan er á er um það bil 0,5 m hár.

Mynd 4 Sennilega brunnur í Hestamýri [423].

Mógrafir [428] heimild

Í örnefnaskrá er sagt að Hestamýri hafi verið beutiland hrossa og sé stórþýft og að þar hafi verið mógrafir.⁴ Nú er búið að framræsa allri mýrinni og breyta í tún. Ekki sést til mógrafa.

⁴ Ö-Eyvindastaðir 1.

Mynd 5 Garður [445] horft að Tjörn

Garður [445] garðlag

Garð er að finna 15 metrum austan við íbúðarhúsið Tjörn við og í Bessastaðartjörn, hleðslurnar eru mjög greinilegar uppi á landi og þar sem það er samfella út í Tjörnina þá hlýtur um manngerðan garð að vera ræða. Garðurinn er afar áhugaverður vegna þessarar staðsetningar sinnar bæði á landi og úti í Tjörninni. Þessi garður er þar sem heitir Bakkarnir en í Örnefnaskrá segir: „Um fjöru var þurrt langt út frá Bökkunum, og var þar grafið eftir maðki, sem var notaður til beitu við fiskveiðar, og taldist góð maðkafjara til hlunninda áður fyrr. Í stórstraumsflóðum gekk sjór langt upp á Bakkana. Þar var lágvaxinn þéttur gróður, og þótti búfé hann mesta lostæti“.⁵ Hugsanlega hefur þessi garður verið til að varna því að fé færi ekki of langt niður að tjörninni. Hann er 170 m á lengd og mest 1 m á breidd.

⁵ Ö-Eyvindastaðir 1.

Garður [453] garðlag

Garður rétt sunnan við Bessastaðatjörn sem liggur upp að náttúrulegum hól [725]. Grjóthlaðinn veggur garðsins liggur 134 m í norðvestur – suðaustur upp að hól [725] og breytir þá um stefnu í norðaustur – suðvestur 20 m.

Mynd 6 Skólavegur [454], loftmyndin sýnir best varðveita hlutann af leiðinni.

Skólavegur [454] gata leið

Skólavegur lá frá Aurvallarvegi í suðaustur yfir Beitoland að Bessastöðum og hann hélt einnig áfram norðan Aurvallavegar í átt að Landakoti segir í örnefnalýsingu.⁶ Skólavegur er einnig merktur á örnefna- og staðháttaort sem Kristján Eiríksson gerði á árunum 1976-1977 eftir örnefnalýsingum frá Álftanesi. Kortið er birt í Álftaness sögu, en þar lá svokallaður Skólavegur vestan Bessastaðatjarnar, vestan við Varpið. Enn sést móta fyrir upphlöðnum vegi sem liggur austur - vestur í móanum. Hann sést á u.þ.b. 180 m löngum kafla þegar svæðið er gengið en á loftmynd er hægt að rekja hann töluvert meira. Búið er að ræsa fram svæðið sem vegurinn liggur eftir. Það er þýft og grasi gróið móasvæði. Vegurinn er allt að 5 m breiður og 0,2 m hár. Grjót er í honum víða, þó aðallega í köntum hans. Hleðslurnar eru mjög úr lagi gengnar.⁷ Ekki sjást neinar leifar af honum þegar komið er inná deiliskipulagsreitinn og heldur ekki norðan við skipulagsreitinn. Vegurinn er mjög mikilvæg heimild um skólahald á Bessastöðum og tengir Bessastaði við Eyvindastaðahverfið – Miðnesið.

⁶ Ö-Eyvindastaðir 1.

⁷ Anna Ólafsdóttir Björnsson 34.

Vörðurnar [468] heimild

Landamerki milli Eyvindastaða og Bessastaða lágu í Lambhúsveitum. Lá lína frá Grásteini, markasteinninn á Brekkugranda, og út eftir Lambhúsatjörn miðri. Í örnefnaskrá segir að þar hafi verið markavörður en þær séu nú horfnar.⁸ Nú hefur allt svæðið verið framræst og engar vörður er að sjá á vettvangi.

Girðing [702] landamerki

Leifar af girðingastæði er á milli Hestamýrar og Lambhúsaveitu. Hún hefur verið landamerkjagirðing en líka til að halda skepnum innan girðingar.

Hús – sumarbústaður [721-722-723] grunnar – hleðslur – dæld

Sumarbústaður var byggður í landi Norður-Eyvindarstaða, austan vegar. Það var timburhús. Við vettvangskráninguna voru mældar upp minjar sem eru sennilega leifar af sumarbústaðnum sem getið er um í örnefnaskrá: „Árið 1942–3 var reistur sumarbústaður í Beitilandinu, þar sem melhryggurinn er. Húsið er forskallað timburhús.“⁹ Afar ólíklegt er að þarna sé að finna eldri minjar undir en þessar tóftir eru ekki friðaðar fornleifar.

Stekkur [737] hleðslur

Í örnefnaskrá segir: „Stekkur: Svo er hóll út við Bessastaðatjörn kallaður.“¹⁰ Stekkur er merktur inn á uppdrátt Erlends Björnssonar í bókinni Sjósókn.¹¹ Þar er hann sýndur norðvestan Eyvindarstaða niðri við tjörn. Íbúðarhúsið Stekkur er niðri við Bessastaðatjörn.

Áður en Dugguósstíflan var byggð gætti sjávarfalla í Bessastaðatjörn og flæddi sjór langleiðina vestur að Norðurnesvegi. Áður fyrr voru mýrarmóar á svæðinu en nú hefur það verið framræst og þrjú íbúðarhús standa á tjarnarbakkanum: Stekkur, Asparvík og Tjörn. Enginn hóll sést niðri við Bessastaðatjörn og líklegt er að íbúðarhúsið Stekkur hafi verið reist á, eða við hólinn. Á tunganum út í Bessastaðatjörn eru leifar af hleðslu og hugsanlega eru þetta leifar af stekknunum. Íbúðarhúsið var byggt árið 1973.¹² Stekkjarleifarnar hafa ekki mikið

⁸ Örnefnaskrá GS.

⁹ Ö-Eyvindastaðir 1.

¹⁰ Ö-Eyvindastaðir 1.

¹¹ Erlendur Björnsson 35.

¹² Örnefnaskrá GS 152.

gildi enda lítið eftir af honum. Hann er talinn í hættu vegna ábúðar. Uppmælingin á þessum hleðslubrotum gefa til að kynna að veggurinn sé heill en það er hann ekki. Heldur er þetta túlkun á því hvernig suðurveggurinn hafi hugsanlega verið.

Mynd 7 Leifar af Stekk [737].

Óþekkt [727-729-731] þústir

Rétt norðan við íbúðarhúsið á Eyvindarholti og norðan við hæsnaðs [726] eru nokkrar þústir sem erfitt er að greina lögun á, þær eru manngerðar en óljóst er hvort þarna sé um mannvirki að ræða eða hvort einhverju hafi verið ýtt til þarna eða sé frá uppmokstri á skurðinum sem er austan við þær. Það er þó ólíklegt. Þúst [729] er með mesta hleðslulaginu en það er eins og móti fyrir vegg sem er 7,8 m á lengd og þykkt um 1,2 m. Þessar minjar voru afar ógreinilegar á vettvangi.

Útihús – hæsnahús [726] tóft

Á örnefna- og staðháttakorti sem Kristján Eiríksson gerði 1976-1977 eftir örnefnalýsingum¹³ má sjá hús sem er 15, 8 m langt og 6,7 m breidd og passar staðsetning þess mjög vel við minjar sem við sáum á vettvangi en vesturveggurinn var mældur upp. Samkvæmt heimildamanni þá var þarna hús fyrir hæsni. Leifar hússins sjást enn þá í dag og þá sérstaklega vestur hliðin en búið er að ýta öllu til og virðist austur veggurinn vera alveg útflattur. Ekki er vitað hvort þarna stóðu áður einhver útihús en rétt norðan við húsín eru þústir sem virðast manngerðar.

Mynd 8 Þúst [732].

Óþekkt [732-735-736] þústir

Þúst [732] er um 3 metrum sunnan við heimreiðina að Asparvík, hún er 10 m löng og er eins og inngangur sé norðan megin í mannvirknið. Rétt austan við hana eru tvær aðrar þústir [735-736]. Virðist vera meira hleðslulag á þúst [735] en [736]. Þústir [735] er um 6,4 m á lengd og um 5 á breidd. Þúst [736] er meira eins og smá hóll og er 6 m á lengd og 4 m á breidd. Það er mjög þýft þarna og var mikil gróður þegar vettvangsvinna fór fram. Það er alveg óvíst hvort þetta séu mannvirki en þetta er ekki náttúrulegt. Mikil jarðvegsvinna hefur farið fram á

¹³ Anna Ólafsdóttir Björnsson 34-35.

svæðinu, mýrar hafa verið ræstar fram, og heimreiðin til Asparvíkur er rétt hjá. Ekki er hægt að skera úr um hvort þetta séu minjar nema með rannsókn.

Mynd 9 Þúst [735], birkihríslur allt í kring og þýft.

Óþekkt [739] þúst

Upphækkanir sem virðast manngerðar. Erfitt var að greina fyrir gróðri en svo virðist sem veggir myndi skjól. Op er í austur. Lengd er 10 m og breidd 10 m.

Mynd 10 Þúst [793] við lóð Asparvíkur.

Samantekt og niðurstöður

Á svæðinu voru skráðar 19 fornleifar sem flestar tengjast skepnuhaldi, s.s. Stekkur, garðar, girðingar og nokkrar þústir sem gætu verið fornleifar. Auk þess voru yngri minjar skráðar sem ekki eru fornleifar á þremur stöðum.

Flestar fornleifanna hafa lítið varðveislugildi nema Skólavegurinn [454] en sýnilegur hluti hans er utan skipulagssvæðisins. Meintar minjar sem eru í hættu eru þústir [727-729-731] á Eyvindaholti. Einnig kunna þúst [732], 3 metrum sunnan við heimreiðina að Asparvík, og þústir [735-736] sem eru rétt austan við hana að vera í hættu en þær verða mjög nærri framkvæmdasvæði. Ekki er þó víst að allar þessar minjar séu fornleifar en skera þyrfti úr um hvort þetta séu mannvirki með fornleifarannsókn. Mikil jarðvegsvinna hefur farið fram á svæðinu og mýrar verið ræstar fram. Vel kann að vera að þústirnar tengist þeirri vinnu. Minjarnar virðast vera ungar.

Ekki er víst að allar minjar á svæðinu sjáist á yfirborðinu eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar koma í ljós á framkvæmdasvæðinu ber að stöðva framkvæmdir, varast frekara rask og tilkynna þegar í stað um fundinn til Minjastofnunar Íslands, sbr. 38. gr. mml. Minjastofnun Íslands metur eðli þeirra og umfang og hvort rannsókna sé þörf áður en framkvæmdir halda áfram.

Er því beint til framkvæmdaraðila að reyna að sneiða hjá fornleifum og komast hjá því að raska þeim í lengstu lög. Í 21. gr. mml. segir um verndun fornleifa, að „jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, [megi] enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands“.

Heimildir

- Andrea Harðardóttir og Sædís Gunnarsdóttir. Menningarminjar í Bessastaðahreppi (skýrsla FS226-03211). Fornleifastofnun Íslands, Reykjavík 2004.
- Anna Ólafsdóttir Björnsson. Álftaness saga. Bessastaðahreppur – fortíð og sagnir. Þjóðsaga, Reykjavík, 1996.
- Árni Magnússon og Páll Vídalín. 1984. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns III. Gullbringu- og Kjósarsýsla*. 2. útgáfa. Kaupmannahöfn 1913-17: Hið íslenska fræðafélag.
- Erlendur Björnsson. *Sjósókn. Endurminningar Erlends Björnssonar, Breiðabólssstöðum*. Jón Thorarensen skráði. Reykjavík, 1945.
- Guðrún Alda Gísladóttir. 2004. Deiliskráning í Bessastaðahreppi. Fornleifaskráning á völdum aðalskipulagsreitum.FS237-04031. Fornleifastofnun Íslands. Reykjavík.
- Jón Johnsen. 1847. Jarðatal á Íslandi: með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágrípi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu. Kaupmannahöfn: Jón Johnsen, assessórt í landsyfirréttinum.

Árnastofnun – Örnefnasafn

- Örnefnaskrá GS:** Gísli Sigurðsson. 1964. *Skrá yfir örnefni og fiskimið í Álftaneshreppi hinum forna: Bessastaðahreppi: Garðahreppi: Hafnarfirði: og Hraunum*.
- Ö-Eyvindastaðir:** Eyvindastaðir. Kristján Eiríksson skráði. Örnefnastofnun.

ANTIÐVA EHF 2018

Fornleifaskrá Holtstún

Ragnheiður Traustadóttir

Deiliskipulag Holtstúns
Fornleifaskráning Holtstúni

0 50 100 200 300 400 metrar

Loftmynd: Loftmyndir ehf.

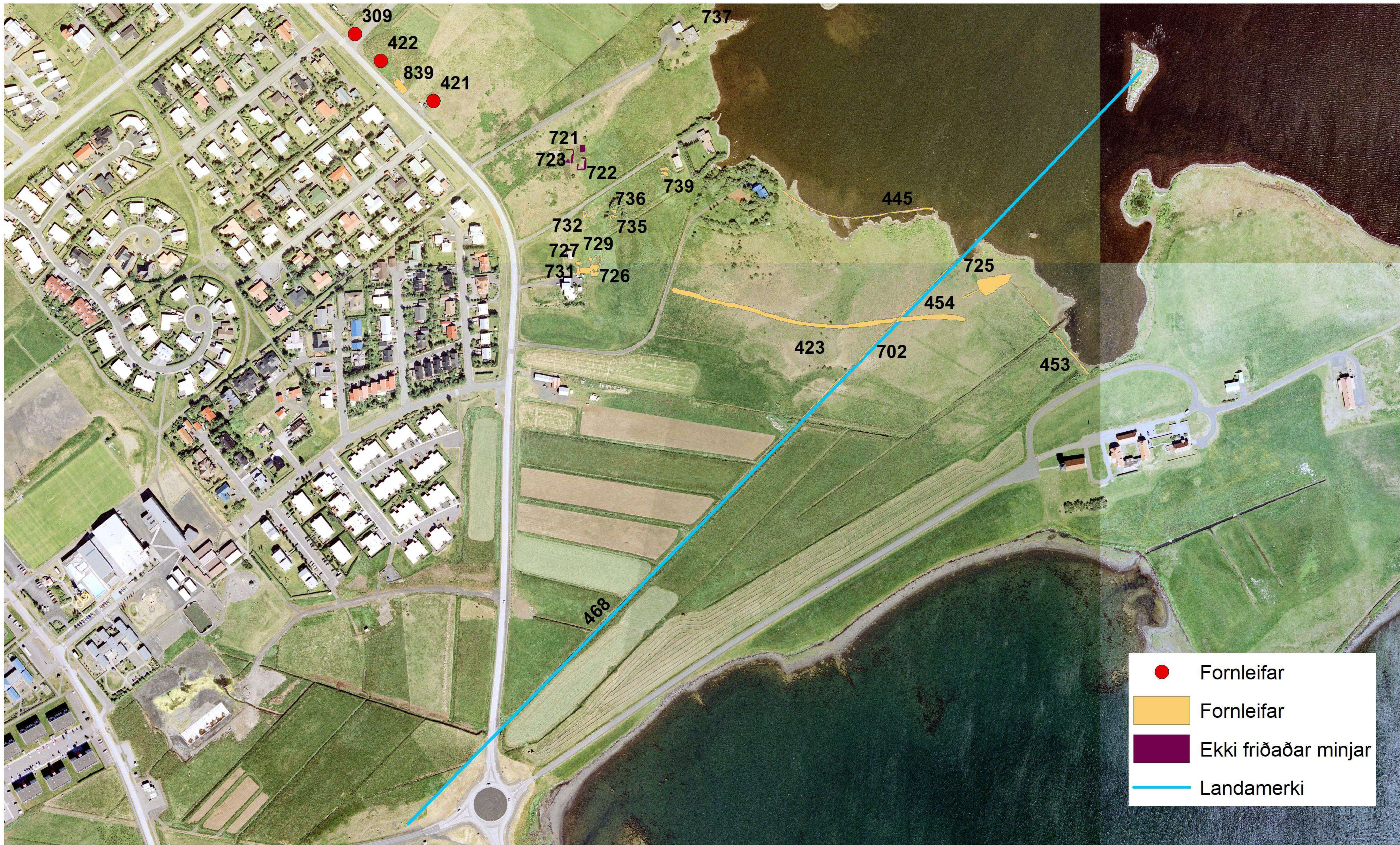
Kort
Nr. 1

Antikva ehf.

Kortagerð: Margrét Valmundsdóttir

Skráning: Ragnheiður Traustadóttir

13. desember 2018

Deiliskipulag Holtstúns
Fornleifaskráning Holtstúni

0 50 100 200 300 400 metrar

Loftmynd: Loftmyndir ehf.

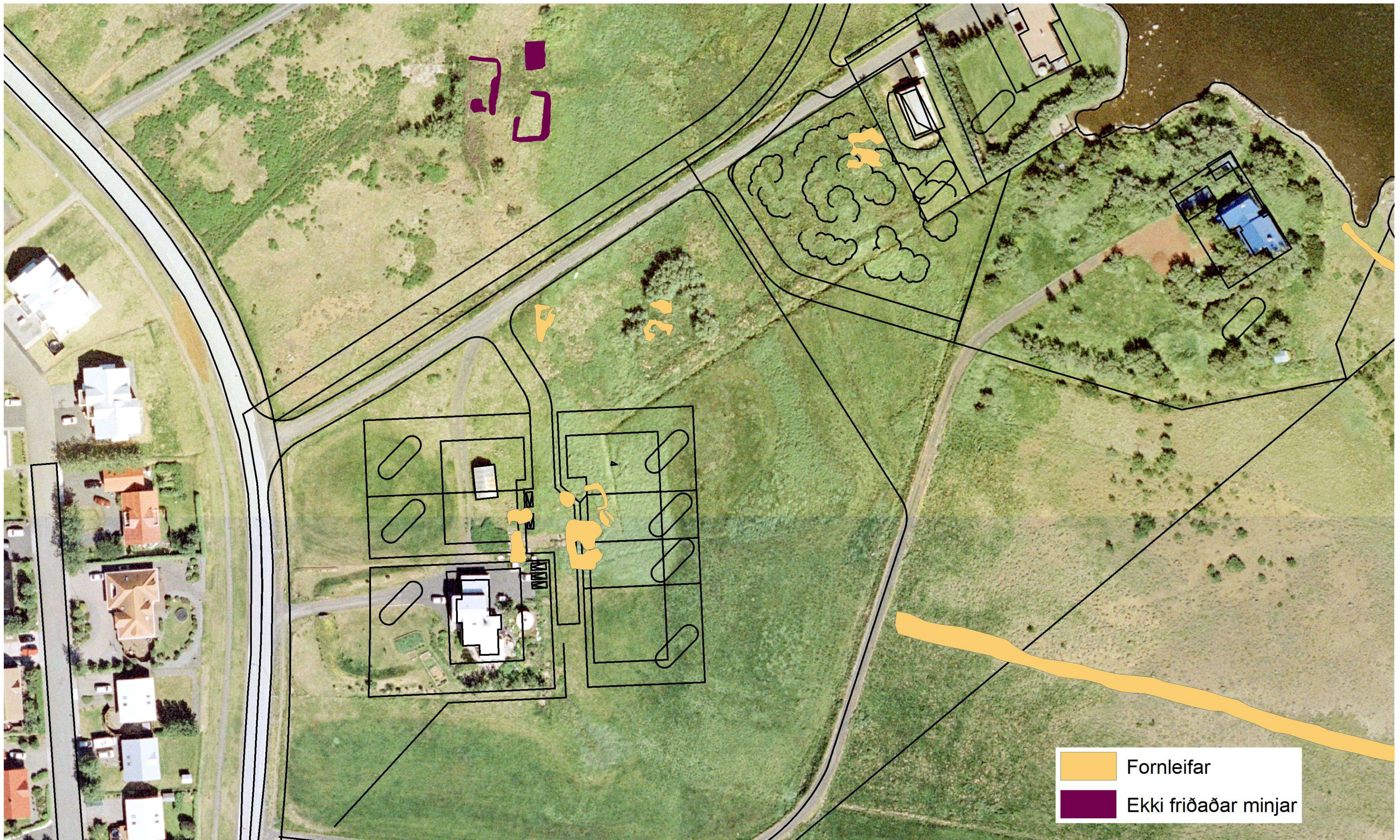
Kort
Nr. 2

Antikva ehf.

Kortagerð: Margrét Valmundsdóttir

Skráning: Ragnheiður Traustadóttir

13. desember 2018

Deiliskipulag Holtstúns
Fornleifaskráning Holtstúni

0 12.5 25 50 75 100 metrar

Loftmynd: Loftmyndir ehf.

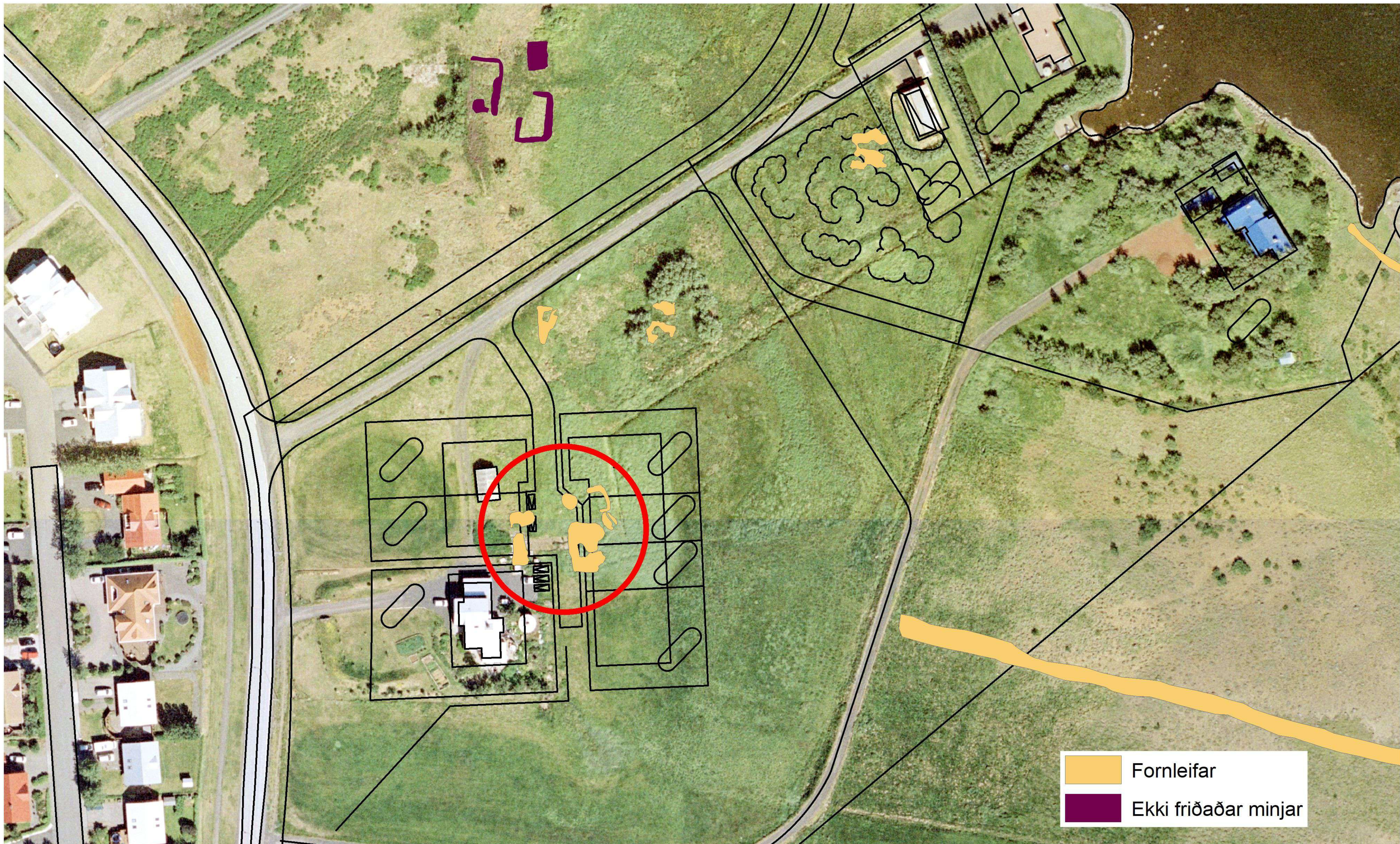
Kort
Nr. 3

Antikva ehf.

Kortagerð: Margrét Valmundsdóttir

Skráning: Ragnheiður Traustadóttir

13. desember 2018

Fornleifar
Ekki friðaðar minjar

Deiliskipulag Holtstúns
Fornleifaskráning Holtstúni

0 12.5 25 50 75 100 metrar

Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Kort
Nr. 4

Antikva ehf.

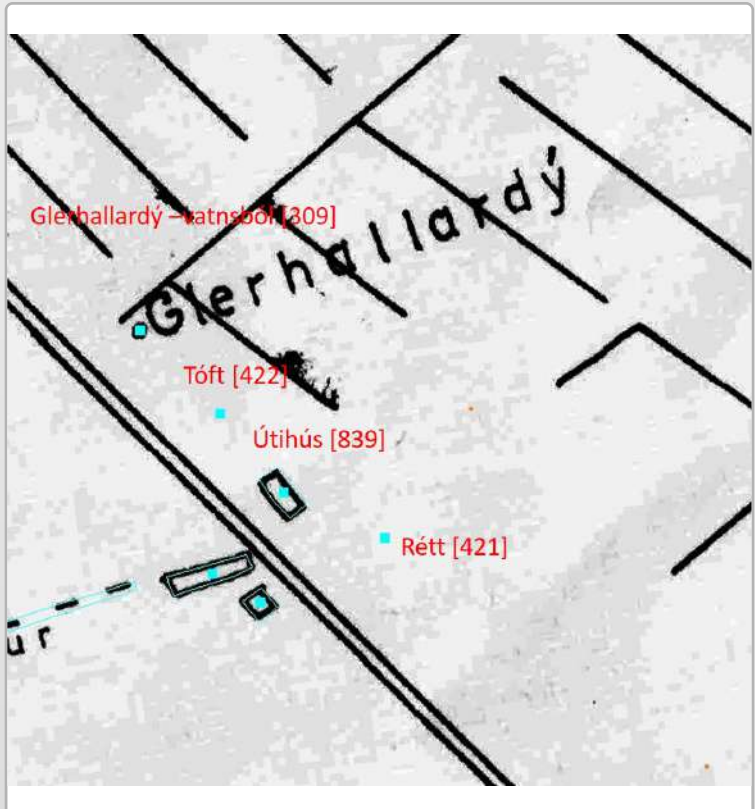
Kortagerð: Margrét Valmundsdóttir

Skráning: Ragnheiður Traustadóttir

13. desember 2018

Nr.	309	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Heimld	Hlutverk	Vatnsból	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti	Glerhallardý	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

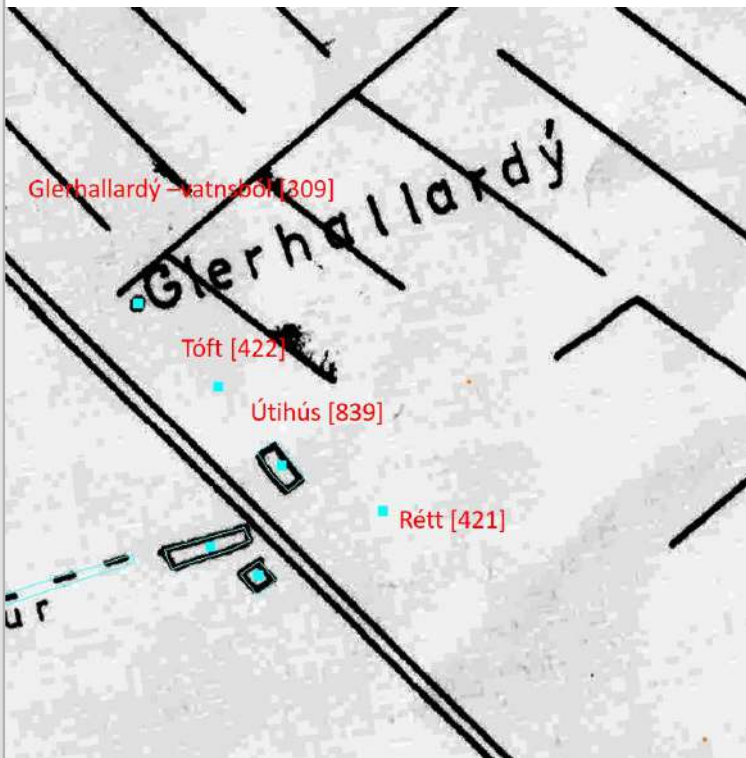
Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	Framræst og vegagerð		
Leið		Umhverfi					
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá	Ö-Eyvindastaðir 1				
Mæling	Örnefnakort Álftanes 1976	Heimildir					
Isnet E	353168,6969	GPS N	6406580				
Isnet N	404255,6209	GPS V	2200799	Minjagildi			
Ljósmyndari	Örnefnakort	Mótvægisaðgerðir					

Í örnefnaskrá Eyvindastaða segir: „Í nyrzta hluta Beitilandsins að Breiðaskurði; þar í er Glerhallardý, gott vatnsból, sem notað var í mörg ár fyrir allt Eyvindarstaðahverfið, svo og Landakot, allt til ársins 1972, þegar vatnsveita var lögð um alla sveitina. Ennfremur nyrzti hluti mýrarinnar (Breiðumýrar) að landi Landakots að norðan og Rimans að austan“. Glerhallardý dregur nafn sitt af þurrabúðinni Glerhöll, sem stóð á Glerhallarhól, rétt fyrir vestan húsið á Norður-Eyvindarstöðum. Í örnefnaskrá segir að þar hafi búið gullsmiður, og hafi hann þurft góða birtu við vinnu sína og setti því fjórar rúður í gluggann. Þótti það fordild mikil og nefndu gárungarnir kotið Glerhöll.

Nr.	421	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Álftanes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Heimild	Hlutverk	Rétt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

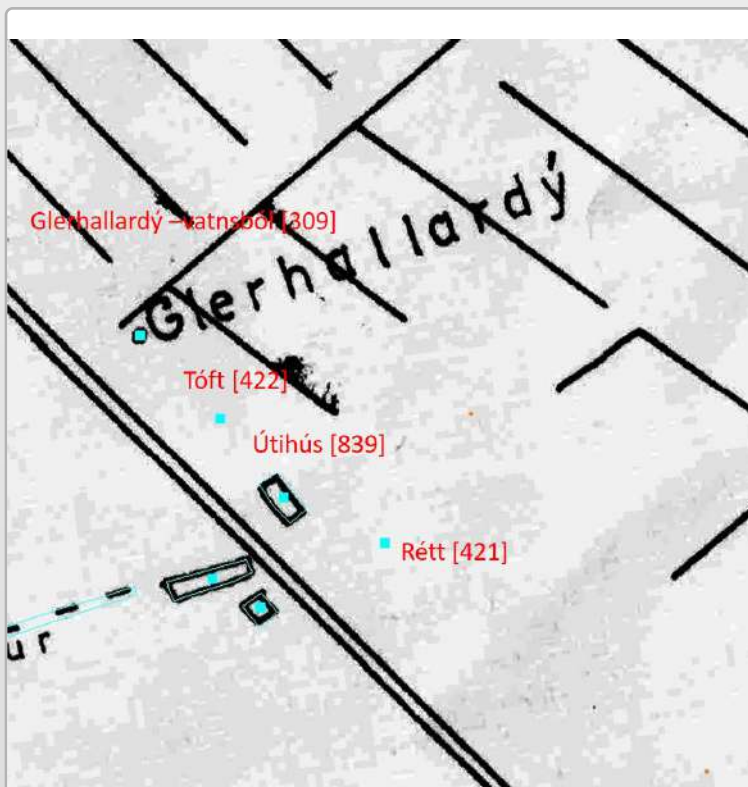
Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	Vegna byggingar		
Leið		Umhverfi	Mói og graslendi				
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá	Ö-Eyvindastaðir 1				
Mæling	GPS mæling	Heimildir					
Isnet E	353256,2050	GPS N	6406550				
Isnet N	404181,1259	GPS V	2200705	Minjagildi			
Ljósmyndari	Örnefnakort	Mótvægisaðgerðir					

Í örnefndaskrá sem hefur eftir Dægradvöl Benedikts Gröndal segir: „Réttin er í þessu landi og var hún notuð til þess að geyma þar hesta um nætur meðan tún voru ógirt. Þar sem réttin var stendur nú spennistöð rafveitunnar. Þarna mátti sjá hestasteina með krókum í til skamms tíma og e.t.v. má finna einhverja þeirra enn. “ Ekki sést til neinna fornleifa á vettvangi.

Nr.	422	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Tóft	Hlutverk	Útihús	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1800-1930	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið		Umhverfi	Þýft og mói				
Lengd	7	Breidd	5	Hæð	0,4	Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir					
Isnet E	353197,4060	GPS N	6406569				
Isnet N	404225,712	GPS V	2200773	Minjagildi	Lítið		
Ljósmyndari	Örnefnakort	Mótvægisaðgerðir					

Á örnefna- og staðháttakorti sem Kristján Eiríksson gerði 1976-1977 eftir örnefnalýsingum má sjá hús [839], sennilega útihús. Ekki sést neitt á vettvangi miðað við staðsetningu á korti en rétt norðvestan við eru tóftarbrot [422] sem hugsanlega eru leifar af húsi [839].

Nr.	423	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Hestamýri	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Hleðsla	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1500-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið		Umhverfi	Grasi gróinn hóll og þýft				
Lengd	2,5	Breidd	2	Hæð	0.5	Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir					
Isnet E	353694,52	GPS N	6406418				
Isnet N	403917,27	GPS V	2200149	Minjagildi			
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir					

Þar sem Skólavegur [454] hættir að vera greinilegur vestast, er smáhóll í móanum sunnan við hann. Vestast á hólnum er hleðsla. Hóllinn er grasi gróinn og þýfður. Kringum hann eru móar. Hleðslan er einföld, 2 x 2,5 m, og snýr í norður - suður. Steinar eru nokkuð reglulegir í köntunum en hleðslan er fallin saman og er 0,3 m djúp í miðjunni. Umhverfis hana er gróinn hóll. Helst minnir mannvirki þetta á samfallinn brunn. Hóllinn sem hleðslan er á er um það bil 0,5 m hár.

Nr.	428	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Hestamýri	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Heimild	Hlutverk	Mógröf	Flokkur	Nytjar		
Sérheiti	Hestamýri	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	Vegna ræktunar		
Leið		Umhverfi	Búið að ræsa fram alla mýrina				
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá					
Mæling		Heimildir					
Isnet E	353442,8950	GPS N	6406298				
Isnet N	403740,7710	GPS V	2200473	Minjagildi			
Ljósmyndari	Loftmynd	Mótvægisaðgerðir					

Í örnefnaskrá er sagt að Hestamýri hafi verið beutiland hrossa og sé stórpýft og að þar hafi verið mógrafir. Nú er búið að framræsa allri mýrinni og breyta í tún. Ekki sést til mógrafa.

Nr.	445	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	220
Svæði		Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Garðlag	Hlutverk	Garður	Flokkur			
Sérheiti			Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún	

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna rofs		
Aldur	1500-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi				
Lengd	170	Breidd	1	Hæð	0,4	Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353697,467	GPS N	6406498				
Isnet N	404063,0790	GPS V	2200202	Minjagildi	Hátt		
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir					

Garð er að finna 15 metrum austan við íbúðarhúsið Tjörn við og í Bessastaðartjörn, hleðslurnar eru mjög greinilegar uppi á landi og þar sem það er samfella út í Tjörnina þá hlýtur um manngerðan garð að vera ræða. Garðurinn er afar áhugaverður vegna þessarar staðsetningar sinnar bæði á landi og úti í Tjörninni. Þessi garður er þar sem heitir Bakkarnir en í Örnefnaskrá segir: „Um fjöru var þurrt langt út frá Bökkunum, og var þar grafið eftir maðki, sem var notaður til beitu við fiskveiðar, og taldist góð maðkafjara til hlunninda áður fyrr. Í stórstraumsflóðum gekk sjór langt upp á Bakkana. Þar var lágvaxinn þéttur gróður, og þótti búfé hann mesta lostæti“. Hugsanlega hefur þessi garður verið til að varna því að fé færi ekki of langt niður að tjörninni. Hann er 170 m á lengd og mest 1 m á breidd.

Nr.	453	Bæjarnafn	Bessastaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	212
Svæði		Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Garðlag	Hlutverk	Garður	Flokkur			
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1700-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi				
Lengd	134	Breidd	1,5	Hæð	0,7	Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353916,8360	GPS N	6406442				
Isnet N	403943,4110	GPS V	2159874	Minjagildi			
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisáðgerðir					

Garður rétt sunnan við Bessastaðatjörn sem liggur upp að náttúrulegum hól [725]. Grjóthlaðinn veggur garðsins liggur 134 m í norðvestur - suðaustur upp að hól [725] og breytir þá um stefnu í norðaustur - suðvestur 20 m.

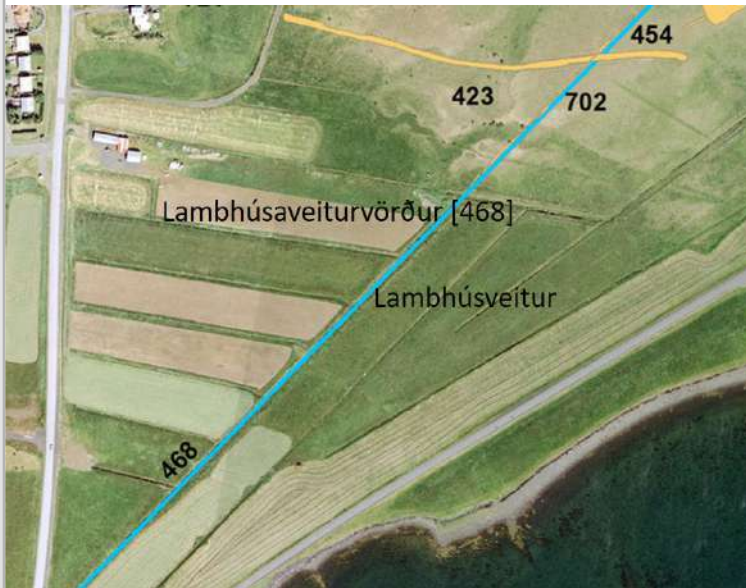
Nr.	454	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.	GK-210:010	Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Gata	Hlutverk	Leið	Flokkur			
Sérheiti	Skólavegur	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		
Ástand	Vel greinanlegar fornleifar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1500-1900	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	Vegna ræktunar		
Leið	Frá Bessastöðum að		Umhverfi	Mói, þýft grasið gróið móasvæði			
Lengd	350	Breidd	5	Hæð	0,2	Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá	Örnefnaskrá Eyvindastaða 1			
Mæling	Uppmæling		Heimildir	Anna Ólafsdóttir Björnsson 34			
Isnet E	353710,0690	GPS N	6406427				
Isnet N	403937,12	GPS V	2200087	Minjagildi	Hátt		
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisáðgerðir					

Skólavegur lá frá Aurvallarvegi í suðaustur yfir Beitiland að Bessastöðum og hann hélt einnig áfram norðan Aurvallavegar í átt að Landakoti segir í örnefnalýsingu. Skólavegur er einnig merktur á örnefna- og staðháttakort sem Kristján Eiríksson gerði á árunum 1976-1977 eftir örnefnalýsingum frá Álftanesi. Kortið er birt í Álftaness sögu, en þar lá svokallaður Skólavegur vestan Bessastaðatjarnar, vestan við Varpið. Enn sést móta fyrir upphlöðnum vegi sem liggur austur - vestur í móanum. Hann sést á u.þ.b. 180 m löngum kafla þegar svæðið er gengið en á loftmynd er hægt að rekja hann töluvert meira. Búið er að ræsa fram svæðið sem vegurinn liggur eftir. Það er þýft og grasi gróið móasvæði. Vegurinn er allt að 5 m breiður og 0,2 m hár. Grjót er í honum víða, þó aðallega í köntum hans. Hleðslurnar eru mjög úr lagi gengnar. Ekki sjást neinar leifar af honum þegar komið er inná deiliskipulagsreitinn og heldur

Nr.	468	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.	GK-210:008	Jarðatalsnr.	210
Svæði	Álftanes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Heimild	Hlutverk	Landamerki	Flokkur	Kennimark		
Sérheiti	Lambhúsaveituvörður	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

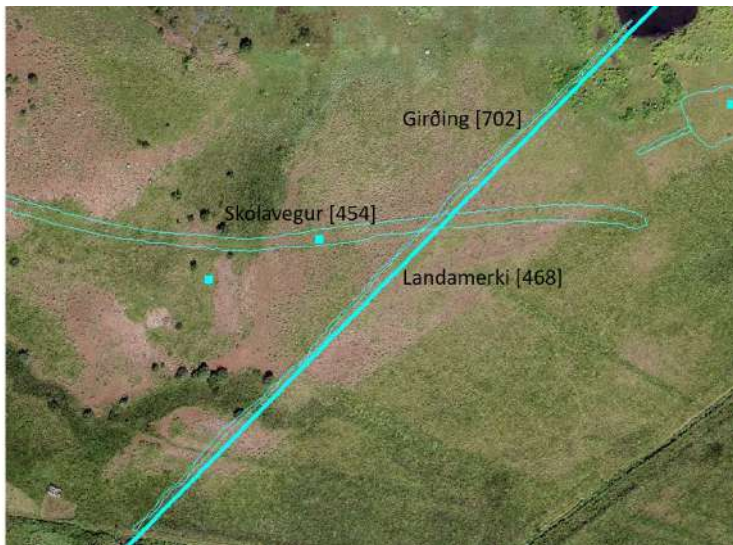
Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	Vegna ræktunar		
Leið		Umhverfi	Búið er ræsa fram alla mýrina				
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá	Ö-Álftanes, 151, 158				
Mæling	Örnefnakort Álftanes 1976	Heimildir					
Isnet E	353637,0370	GPS N					
Isnet N	403793,766	GPS V		Minjagildi			
Ljósmyndari	Loftmynd	Mótvægisaðgerðir					

Landamerki milli Eyvindastaða og Bessastaða lágu í Lambhúsveitum. Lá lína frá Grásteini, markasteinn á Brekkugranda, og út eftir Lambhúsatjörn miðri. Í örnefnaskrá segir að þar hafi verið markavörður en þær séu nú horfnar. Nú hefur allt svæðið verið framræst og engar vörður er að sjá á vettvangi.

Nr.	702	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði		Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Garðlag-girðing	Hlutverk	Landamerki	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1900-2000	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi				
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353749,7430	GPS N	6406446				
Isnet N	403912,8570	GPS V	2200019	Minjagildi	Lítið		
Ljósmyndari	Loftmynd	Mótvægisaðgerðir					

Leifar af girðingastæði er á milli Hestamýrar og Lambhúsaveitu. Hún hefur verið landamerkjagirðing en líka til að halda skepnum innan girðingar.

Nr.	721	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Dæld	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök	
Aldur	1900-2000	Horfin	Nei	Horfin ástæða	
Leið		Umhverfi	Þýfður mói og gróður		
Lengd		Breidd		Hæð	
Túnakort		Örnefnaskrá			
Mæling	Uppmæling	Heimildir			
Isnet E	353422,5389	GPS N	6406523		
Isnet N	404128,054	GPS V	2200496	Minjagildi	
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir			

Sumarbústaður var byggður í landi Norður-Eyvindarstaða, austan vegar. Það var timburhús. Við vettvangskráninguna voru mældar upp minjar sem eru sennilega leifar af sumarbústaðnum sem getið er um í örnefnaskrá: „Árið 1942-3 var reistur sumarbústaður í Beitilandinu, þar sem melhryggurinn er. Húsið er forskallað timburhús. “ Afar ólíklegt er að þarna sé að finna eldri minjar undir en þessar tóftir eru ekki friðaðar fornleifar

Nr.	722	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	grunnur	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök	
Aldur	1900-2000	Horfin	Nei	Horfin ástæða	
Leið		Umhverfi	Þýfður mói og gróður		
Lengd		Breidd	,8	Hæð	
		Hleðslu umferð			
Túnakort		Örnefnaskrá			
Mæling	Uppmæling	Heimildir			
Isnet E	353422,6529	GPS N	6406514		
Isnet N	404110,038	GPS V	2200498	Minjagildi	
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir			

Sumarbústaður var byggður í landi Norður-Eyvindarstaða, austan vegar. Það var timburhús. Við vettvangsskráninguna voru mældar upp minjar sem eru sennilega leifar af sumarbústaðnum sem getið er um í örnefnaskrá: „Árið 1942-3 var reistur sumarbústaður í Beitilandinu, þar sem melhryggurinn er. Húsið er forskallað timburhús. “ Afar ólíklegt er að þarna sé að finna eldri minjar undir en þessar tóftir eru ekki friðaðar fornleifar

Nr.	723	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Hleðsla	Hlutverk	Húsgrunnur	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti			Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún	

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1900-2000	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	Vegna niðurrifs		
Leið			Umhverfi	þýfður mói og gróður			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353408,1190	GPS N	6406518				
Isnet N	404118,2650	GPS V	2200516	Minjagildi			
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisáðgerðir					

Sumarbústaður var byggður í landi Norður-Eyvindarstaða, austan vegar. Það var timburhús. Við vettvangskráninguna voru mældar upp minjar sem eru sennilega leifar af sumarbústaðnum sem getið er um í örnefnaskrá: „Árið 1942-3 var reistur sumarbústaður í Beitolandinu, þar sem melhryggurinn er. Húsið er forskallað timburhús. “ Afar ólíklegt er að þarna sé að finna eldri minjar undir en þessar tóftir eru ekki friðaðar fornleifar

Nr.	725	Bæjarnafn	Bessastaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	212
Svæði		Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Náttúruminjar	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Náttúruminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Ekki manngert	Hættumat		Hættuorsök	
Aldur	1700-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða	
Leið		Umhverfi			
Lengd		Breidd		Hæð	
				Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá			
Mæling	Uppmæling	Heimildir			
Isnet E	353879,527	GPS N	6406455		
Isnet N	403978,158	GPS V	2159920	Minjagildi	
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisáðgerðir			

Hólinn er nýttur í garðinn [453]

Nr.	726	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Steinsteypa	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur			
Sérheiti			Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún	

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1900-2000	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi				
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353426,1770	GPS N	6406449				
Isnet N	403991,8670	GPS V	2200489	Minjagildi			
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir					

Á örnefna- og staðháttakorti sem Kristján Eiríksson gerði 1976-1977 eftir örnefnalýsingum má sjá hús sem er 15, 8 m langt og 6,7 m breidd og passar staðsetning þess mjög vel við minjar sem við sáum á vettvangi en vesturveggurinn var mældur upp. Samkvæmt heimildamanni þá var þarna hús fyrir hæsni. Leifar hússins sjást enn þá í dag og þá sérstaklega vestur hliðin en búið er að ýta öllu til og virðist austur veggurinn vera alveg útfluttur. Ekki er vitað hvort þarna stóðu áður einhver útihús en rétt norðan við húsin eru þústir sem virðast manngerðar.

Nr.	727	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	þúst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna bygginga		
Aldur	1850-1930	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýft og mikil gróður			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353418,5	GPS N	6406457				
Isnet N	404000,2019	GPS V	2200495	Minjagildi	Lítið		
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir	Könnunarskurð				

Rétt norðan við íbúðarhúsið á Eyvindarholti og norðan við hæsnahús [726] eru nokkrar þústir sem erfitt er að greina lögun á, þær eru manngerðar en óljóst er hvort þarna sé um mannvirki að ræða eða hvort einhverju hafi verið ýtt til þarna eða sé frá uppmokstri á skurðinum sem er austan við þær. Það er þó ólíklegt. Þúst [729] er með mesta hleðslulaginu en það er eins og móti fyrir vegg sem er 7,8 m á lengd og þykkt um 1,2 m. Þessar minjar voru afar ógreinilegar á vettvangi.

Nr.	729	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Þúst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna bygginga		
Aldur	1850-1930	Horfin		Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýft og mikil gróður			
Lengd	7,6	Breidd	4,9000	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353441,2849	GPS N	6406456				
Isnet N	404003,908	GPS V	2200468	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir	Könnunnarskurð			

Rétt norðan við íbúðarhúsið á Eyvindarholti og norðan við hæsnahús [726] eru nokkrar þústir sem erfitt er að greina lögun á, þær eru manngerðar en óljóst er hvort þarna sé um mannvirki að ræða eða hvort einhverju hafi verið ýtt til þarna eða sé frá uppmokstri á skurðinum sem er austan við þær. Það er þó ólíklegt. Þúst [729] er með mesta hleðslulaginu en það er eins og móti fyrir vegg sem er 7,8 m á lengd og þykkt um 1,2 m. Þessar minjar voru afar ógreinilegar á vettvangi.

Nr.	731	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Þúst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna bygginga		
Aldur	1850-1930	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýft og mikil gróður			
Lengd	4	Breidd	4,2	Hæð			
Túnakort				Örnefnaskrá			
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353431,1350	GPS N	6406456				
Isnet N	404005,0569	GPS V	2200468	Minjagildi			
Ljósmyndari	ISK	Mótvægisaðgerðir	Könnunnarskurð				

Rétt norðan við íbúðarhúsið á Eyvindarholti og norðan við hæsnahús [726] eru nokkrar þústir sem erfitt er að greina lögun á, þær eru manngerðar en óljóst er hvort þarna sé um mannvirki að ræða eða hvort einhverju hafi verið ýtt til þarna eða sé frá uppmokstri á skurðinum sem er austan við þær. Það er þó ólíklegt. Þúst [729] er með mesta hleðslulaginu en það er eins og móti fyrir vegg sem er 7,8 m á lengd og þykkt um 1,2 m. Þessar minjar voru afar ógreinilegar á vettvangi.

Nr.	732	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Þúst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur		Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýfður mói			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353424,5939	GPS N	6406482				
Isnet N	404053,6479	GPS V	220488	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir				

Þúst [732] er um 3 metrum sunnan við heimreiðina að Asparvík, hún er 10 m löng og er eins og inngangur sé norðan megin í mannvirkið. Rétt austan við hana eru tvær aðrar þústir [735-736]. Virðist vera meira hleðslulag á þúst [735] en [736]. Þústir [735] er um 6,4 m á lengd og um 5 á breidd. Þúst [736] er meira eins og smá hóll og er 6 m á lengd og 4 m á breidd. Það er mjög þýft þarna og var mikil gróður þegar vettvangsvinna fór fram. Það er alveg óvíst hvort þetta séu mannvirki en þetta er ekki náttúrulegt. Mikil jarðvegsvinna hefur farið fram á

Nr.	735	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Púst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur		Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýfður mói			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353455,6819	GPS N	6406481				
Isnet N	404052,6039	GPS V	2200453	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir				

Púst [732] er um 3 metrum sunnan við heimreiðina að Asparvík, hún er 10 m löng og er eins og inngangur sé norðan megin í mannvirkid. Rétt austan við hana eru tvær aðrar pústir [735-736]. Virðist vera meira hleðslulag á púst [735] en [736]. Pústir [735] er um 6,4 m á lengd og um 5 á breidd. Púst [736] er meira eins og smá hóll og er 6 m á lengd og 4 m á breidd. Það er mjög þýft þarna og var mikil gróður þegar vettvangsvinna fór fram. Það er alveg óvíst hvort þetta séu mannvirki en þetta er ekki náttúrulegt. Mikil jarðvegsvinna hefur farið fram á

Nr.	736	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Púst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur		Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýður mói			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353457,875	GPS N	6406485				
Isnet N	404058,3460	GPS V	2200446	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir				

Púst [732] er um 3 metrum sunnan við heimreiðina að Asparvík, hún er 10 m löng og er eins og inngangur sé norðan megin í mannvirkid. Rétt austan við hana eru tvær aðrar pústir [735-736]. Virðist vera meira hleðslulag á púst [735] en [736]. Pústir [735] er um 6,4 m á lengd og um 5 á breidd. Púst [736] er meira eins og smá hóll og er 6 m á lengd og 4 m á breidd. Það er mjög þýft þarna og var mikil gróður þegar vettvangsvinna fór fram. Það er alveg óvíst hvort þetta séu mannvirki en þetta er ekki náttúrulegt. Mikil jarðvegsvinna hefur farið fram á

Nr.	737	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.	GK-210:044	Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Hleðslur	Hlutverk	Stekkur	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti	Stekkur	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur	1500-1900	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	Ekki vitað		
Leið			Umhverfi	Grasi gróin tá sem teygir sig út í			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá	Ö-Álftanes, 152			
Mæling	Uppmæling		Heimildir	EB 1945:34			
Isnet E	353586,6780	GPS N	6406596				
Isnet N	404261,3140	GPS V	2200386	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir				

Í örnefnaskrá segir: „Stekkur: Svo er hóll út við Bessastaðatjörn kallaður.“ Stekkur er merktur inn á uppdrátt Erlends Björnssonar í bókinni Sjósókn. Þar er hann sýndur norðvestan Eyvindarstaða niðri við tjörn. Íbúðarhúsið Stekkur er niðri við Bessastaðatjörn. Áður en Dugguósstíflan var byggð gætti sjávarfalla í Bessastaðatjörn og flæddi sjór langleiðina vestur að Norðurnesvegi. Áður fyrr voru mýrarmóar á svæðinu en nú hefur það verið framræst og þrjú íbúðarhús standa á tjarnarbakkanum: Stekkur, Asparvík og Tjörn. Enginn hóll sést niðri við Bessastaðatjörn og líklegt er að íbúðarhúsið Stekkur hafi verið reist á, eða við hólinn. Á tanganum út í Bessastaðatjörn eru leifar af hleðslu og hugsanlega eru þetta leifar af stekknun. Íbúðarhúsið var byggt árið 1973. Stekkjarleifarnar hafa ekki mikið gildi enda lítið eftir af honum. Hann er talinn í hættu vegna

Nr.	739	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	11.09.2018	Skráning	RT-ISK
Tegund	Þúst	Hlutverk	Óþekkt	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

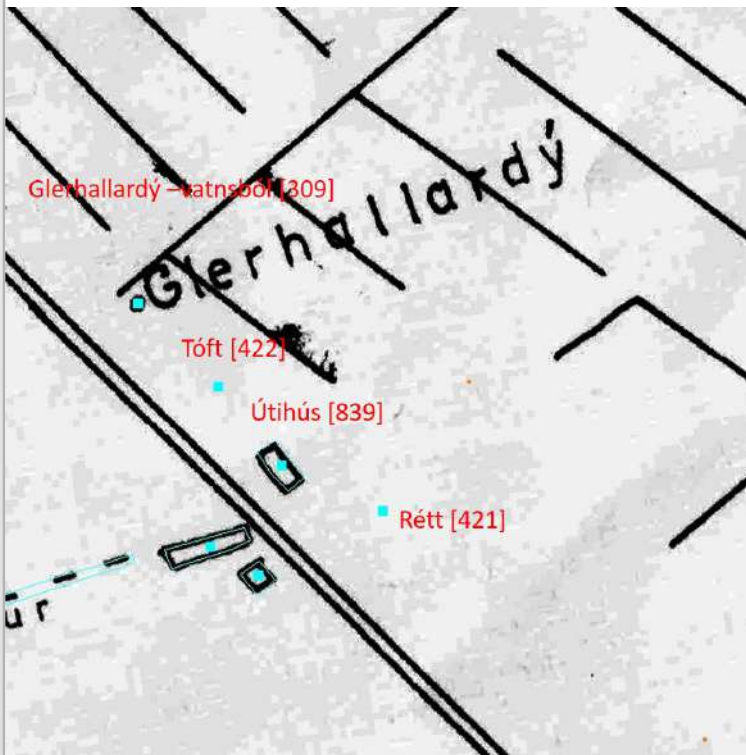
Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna bygginga		
Aldur	1850-1930	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Þýft og mikil gróður			
Lengd	10	Breidd	10	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	353513,1329	GPS N	6406512				
Isnet N	404101,6039	GPS V	2200389	Minjagildi			
Ljósmyndari			Mótvægisaðgerðir				

Upphækkanir sem virðast manngerðar. Erfitt var að greina fyrir gróðri en svo virðist sem veggir myndi skjól. Op er í austur. Lengd er 10 m og breidd 10 m.

Nr.	839	Bæjarnafn	Eyvindarstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	210
Svæði	Miðnes	Sveitafélag	Garðabær	Skráningad.	10.09.2018	Skráning	RT
Tegund	Heimild	Hlutverk	Útihús	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Holtstún		

Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök	
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	Vegna niðurrifs
Leið		Umhverfi	Mói		
Lengd	16	Breidd	7,6	Hæð	
				Hleðslu umferð	
Túnakort		Örnefnaskrá			
Mæling	Örnefnakort Álftanes 1976	Heimildir			
Isnet E	353219,7260	GPS N	6406554		
Isnet N	404197,4039	GPS V	2200748	Minjagildi	
Ljósmyndari	Örnefnakort	Mótvægisaðgerðir			

Á örnefna- og staðháttakorti sem Kristján Eiríksson gerði 1976-1977 eftir örnefnalýsingum má sjá hús [839], sennilega útihús. Ekki sést neitt á vettvangi miðað við staðsetningu á korti en rétt norðvestan við eru tóftarbrot [422] sem hugsanlega eru leifar af húsi [839].